

GLOBAL FİNANSAL KRİZİN VERGİ GELİRLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kamil GÜNGÖR¹

Özet

Vergiler ekonomiyi yönlendirmede ve GSMH'yi artırmada hükümetler için önemli bir araçtır. Uluslararası finansal kriz ve ekonomik durgunluk, vergi gelirleri üzerinde ciddi etkiler meydana getirmiştir. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan bütçe açıkları, sadece mali sorunlara değil, aynı zamanda devlet borçları üzerindeki faiz ve enflasyon artışı nedeniyle parasal sorunlara da yol açmıştır. Kriz otomatik olarak vergi gelirlerini azaltmış ve özellikle işsizlikle ve diğer sosyal sorunlarla mücadeledeki kamu harcamalarında artışa neden olmuştur. Birçok hükümet krizle mücadele için mali sektöre geniş desteklerde bulunmuş ve bütçelere ekonomik işlevleri üslenmesi için yeniden rol vermiştir. Bazı ülkeler normal zamanlardakinden farklı olarak GSMH'nin % 10'unu aşan bütçe açıklarıyla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum, finansal krizin ne kadar derin olduğunu göstermenin yanında, vergi gelirlerindeki dalgalanmalar dolayısıyla hükümetlerin bazı temel kamu harcamalarının finansmanında zorlanacağını işaretidir. Çalışma bu sorunlar ve analizleri ile ilgilidir.

Anahtar kelimeler: vergilendirme, global finansal kriz, vergi gelirleri, bütçe açığı

The Global Financial Crisis and Its Impacts on Tax Revenues

Abstract

Taxes are a significant tool to manage an country's economy and affect total GDP. International financial crisis and the following economic recession have had a severe impact on tax incomes that led to substantial budget deficits. These deficits have not only resulted in fiscal problems but also monetary problems due to increasing inflation and current interest rate on government debt. Financial crisis automatically has decreased tax revenues and pumped up government expenditures particularly for cushioning unemployment and other social problems. Many governments have provided substantial support to the financial sectors in response to the crisis and have undertaken considerable budget initiatives in an attempt to get economic activity rolling again. Some governments have lurched into budget deficits of more than 10% of GDP, a scale of shortfall not normally seen in peacetime. That may simply both be an indication of the depth of the financial crisis and it may also be a sign that tax revenues have become more volatile, making it much harder for governments to meet their finance needs. The paper has concentrates on these problems and their analysis.

¹ Yard. Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü
e-mail: gungor72@hotmail.com

Key words: taxation, global financial crisis, tax incomes, budget deficit

1. Giriş

Mali krizler, ülkelerin borç yapıları, cari açıkları, enflasyon oranları, bütçe dengeleri, döviz rezervleri, kısa vadeli sermaye hareketleri, siyasi yapıları vb. bir veya birçok faktörün bileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır (AYDIN ve ERDOĞDU: 2008, s. 80). Dünyanın yaşadığı bugünkü derin finansal kriz de bu şekilde sonuçlanmış, finansal kriz süreç içerisinde ekonomik krize dönüşerek; işsizlik, GSMH düşüşü, ihracatta azalma ve bunların bir sonucu olarak vergi gelirlerinde düşüş ve kamu harcamalarındaki artışa bağlı olarak bütçe açıklarında artışa neden olmuştur.

Kamu gelirleri birlikte düşünüldüğünde bunlar içerisinde en sağlıklılarının vergiler olduğu görülür. Zira alternatif devlet gelirlerinden borçlanma; ertelenmiş bir vergi ve faiz yükü, para basma enflasyonist ve kamu girişimciliğinin verimsiz olmasına karşın, vergilerin piyasada mal ya da hizmet olarak bir karşılığının varlığı onu diğer gelirlerden ayırmakta ve üstün kılmaktadır. Bu yüzden de gelişmiş ülkelerde bütçe gelirlerinin % 90'dan daha fazlası vergi gelirlerinden oluşmaktadır. Türkiye'de ise bu oran 2010 bütçesinde % 86 olarak belirlenmiştir.

Küçülen ekonomiler beraberinde bu en sağlıklı geliri (vergi gelirlerini) de etkilemekte, krizle mücadele amacıyla kamu harcamalarını artıran hükümetler ya bütçe açıklarına neden olmakta ya da yeni vergiler koyarak ekonomide uzun vadeli hedefleri olumsuz etkilemektedir. Zira optimal sınırın aşıldığı vergi sisteminde vergiye karşı tepkiler artmakta, mükellefler kayıt dışı ekonomiye yönelmekte veya vergi ödemekten kaçınmaktadır. Gelirin azalması tüketimi ve buna bağlı vergileri azaltmakta, dolayısıyla hem gelirlerden alınan vergiler hem de tüketim üzerinden alınan vergilerde düşüşler yaşanmaktadır. Kriz dış ticareti de olumsuz etkilediğinden, gümrüklerden alınan vergilerde de azalmalar yaşanmaktadır. Servet vergileri ise vergi gelirleri içerisindeki azlığı nedeniyle toplam vergi gelirleri üzerinde belirleyici bir etkide bulunmamaktadır.

Krizler bir taraftan vergi gelirlerini negatif olarak etkilerken, diğer taraftan vergi gelirlerine bağımlılığı artırmaktadır. Zira devletler bu dönemlerde daha müdahaleci politikalar izlemekte, piyasayı canlandırmak ve makro ekonomik istikrarsızlıklarla etkin mücadele etmek için özellikle kamu harcamalarını artırmak suretiyle regülasyonlara gitmektedir. Bu ise ya bütçe açıklarına neden olmakta veya yeni vergiler ihdas edilmektedir. Diğer taraftan ekonomi teorileri olağanüstü zamanlarda mükelleflerin vergiye karşı direncinin azaldığına da işaret etmektedir. Bu da kriz dönemlerinde uygulanacak vergi politikasının olumlu tarafıdır.

Çalışmada, bütün bu etkenler dikkate alınarak son finansal krizin vergi gelirlerini nasıl etkilediği dünyanın önde gelen ekonomileri ve ülkeleri dikkate alınmak suretiyle irdelenmiştir.

2. Terminoloji ve Tanım

Kriz sözcüğünün etimolojik kökeni Yunanca ve Latince'dir. Yunancada "krinein" kökünden gelen krisis, "karar" veya "karar vermek" anlamına gelmektedir. Latince'de de "krisis" aynı anlamları taşımaktadır. Krisis kelimesi, İngilizce'deki "crisis", Almanca'daki "die krise" ve Fransızca'daki "crise" kelimelerine kaynaklık etmektedir. Çince'de ise kriz, tehlike ve fırsat kelimelerinin birleştirilmesinden oluşan "weiji" kelimesi ile ifade edilmektedir. Kriz sözcüğünün sosyal bilimlere girişi 17. ve 18. yüzyıllardadır. Kavram çoğu kez "birdenbire ortaya çıkan kötü gidiş yönünde gelişme", "büyük sıkıntı", "buhran" ve "bunalım" gibi kelimelerle eş anlamlı olmak üzere ilk defa bu dönemde iktisat alanında kullanılmıştır.

Finansal kriz, "bir ülkenin istikrarlı bir durumdan istikrarsız bir duruma geçmesi, ekonomisinde aniden ve beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan olayların mikro açıdan firmaları, makro açıdan da ülke ekonomisini sarsacak sonuçlar ortaya çıkarmasıdır." Çoğu kez mali krizler, iç ve dış borçlar ile işsizliğin artması ve üretim dengesinin kararsızlaşmasıyla sonuçlanır. Talebin şiddetle daraldığı dönemlerde fiyatlar düşebilir ve deflasyon oluşabilir. Mali araçların yüksek risk taşıdığı değerlendirmelerinin ağır bastığı kimi durumlarda ise, fiyatlar artış gösterebilir ve bu da enflasyona yol açar. Ayrıca kriz dönemlerinde halkın yöneticilerine güveni de sarsılma eğilimi taşır. Özetle krizler, ekonomik ve sosyal yapılar ile konjonktürde yaşanan istenmeyen olumsuz gelişmelerin yansımalarının bir bütünüdür (AYDIN ve ERDOĞDU: 2008, s. 81).

3. Global Ekonomik Kriz ve Makro Ekonomik Etkileri

Finansal kriz finansal sistemin başarısızlığından ileri gelmiş ve büyük çaplı parasal kayıplara yol açmıştır. Bunun bir sonucu olarak firmalar projelerini iptal edip işçi çıkarmışlardır. Bu dönemde sermaye piyasasında özel tasarruflar azalmış ve iş güvencesinin düşmesiyle birlikte kamunun mal ve hizmet sunumunda azalma meydana gelmiştir. Bu durum reel ekonomik krize, beraberinde tüketimin ve üretimin azalışına neden olmuştur. İşletmeler iflasa sürüklenmiş, milli gelir ve buna bağlı olarak vergi gelirleri azalmıştır. İşsizlik, fakirlik ve buna benzer sorunlar ortaya çıkmıştır (EVEN and FELDMAN: 2009, s. 181).

Krizin aşağıdaki etkileri göstereceği beklenir;

-İşsizlik, fakirlik ve açlıkta artış,

-Büyümede yavaşlama veya ekonomide daralma

-Ticaret dengesinde, ödemeler dengesinde ve yabancı sermaye yatırımlar üzerinde negatif etki

-Yabancı doğrudan yatırımlar seviyesinde azalma

- Döviz kurlarında dalgalanma
- Bütçe açıklarında artış ve vergi gelirlerinde düşüş
- Dünya ticaretinde düşüş
- İhracatta belirgin azalış
- İç fiyatlarda düşüş
- Gelişmekte olan ülkelerde döviz darboğazı
- Turizm gelirlerinde keskin düşüşler
- Özel sektör portföy yatırımlarının ülkeyi terk etmesi ve bunun beraberinde gelişmekte olan ülkelerde ekonomiyi fonlama sorununun ortaya çıkması
- Kredi bulma ve ticareti finanse etme güçlüğü
- Finansal araçlara güvenin azalması (BHUIYAN: 2009, s. 1).

3.1. Büyüme

2007 yılında ABD ile birlikte Avrupa Birliği ve Japonya'da başlayan kriz, üst üste gelen negatif büyümenin sonucu olarak 2008'in ikinci yarısında resesyona dönüşmüştür. Örneğin ABD'de 2008 başından 2009 Nisan ayına kadar işsizlik 4.9'dan 8.9'a fırlamıştır. Yine bu ülkede işsiz sayısı Mayıs 2009'da pik yaparak 6.66 milyona ulaşmış, Mart 2009 itibariyle iflas ettiğini açıklayan firma sayısı ise 130.831 olarak açıklanmıştır. Bu rakam bir önceki yıl aynı döneme göre % 46, 2007'ye göre ise % 81 artış anlamına gelmektedir. 2009 başından Nisan ayına kadar batan banka sayısı ise 25 iken, bu sayı Ocak 2010 itibariyle 168'dir. Bu durum diğer ülkeleri de etkilemiş ve kimi ülkeler IMF'den yardım talebinde bulunmuşlardır (EVEN and FELDMAN: 2009, ss. 182.183).

Diğer bazı ülke ve bölgelerde işsizlik oranı Ocak 2010 itibariyle şöyledir: Fransa; % 10.1, Kanada; % 8.3, Almanya; % 7.6, İtalya; % 8.7, Japonya; % 5.0, İngiltere; (Kasım 2009) % 7.9 ve ABD'de % 9.8'dir. Bölgeler itibariyle ise durum şöyledir: Euro Bölgesi; % 9.9 ile başı çekerken, Avrupa Birliği'nin bütününde bu oran 9.6'dır. G-7 ülkeleri ortalaması ise % 8.2 iken, bu ortalama OECD ülkeleri açısından % 8.8 olarak gerçekleşmiştir (OECD, <http://www.oecd.org/dataoecd/24/21/42312989.html>, Erişim Yılı: 2010).

Bu ülkelerde dikkat çekici ekonomik küçülmeler de yaşanmıştır. Örneğin 2009'un ilk çeyreğinde GSMH bir önceki dönemle karşılaştırıldığında Almanya'da % -3.8, İtalya'da % -2.4, İngiltere'de % -1.9 ve Fransa'da % -1.2 düzeyinde küçülmüştür. OECD üyesi ülkelerin 2009 yılı içerisinde ortalama % 4.3 oranında küçüleceği tahmininde bulunmaktadır. Bu tahmin 2010 için 0.1 küçülme şeklindedir.

Aynı dönemde dünyada kişi başına milli gelir dolar cinsinden % 2 oranında azalmıştır. İşsizlik 2008’de % 7’yi aşarken, bu oran 2009’da % 9’a yaklaşmıştır. GSMH’deki değişimler de aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: Mutlak Rakamlarla ve Oransal Olarak Dünyadaki GSMH

GSMH Trendi (Trilyon \$) (Satın alma Gücü Paritesine göre)			Cari rakamlarla büyüme oranları		
2009	2008	2007	2009	2008	2007
70.24	70.92	68.78	% -1	% -2.9	% 5

Kaynak: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>, Erişim Yılı: 2010.

Büyüme oranlarına bakıldığında krizin başladığı 2007 yılında bir önceki yıla göre % 5 artış yaşanırken, 2008 ve 2009’da dünya ekonomisinde daralma meydana geldiği, ancak 2009’da bu daralmanın azaldığı görülmektedir.

3.2. Yatırım ve İhracat

Ekonomik kriz yatırımları ve ihracatı da etkilemektedir. Zira talep daralması yaşanmaktadır. Kriz sadece talebi etkilememekte, fiyatları da aşağıya çekmektedir. Örneğin 145 dolara kadar yükselen ham petrol kriz döneminde 40 dolara kadar düşmüştür. Benzer durum diğer temel hammaddeler için de geçerlidir (http://www.bi.go.id/NR/rdonlyres/AE350D5E-BCB8-4AA4-BE29-9FB44C66B04B/15743/APBNPenyesuaian_2009_ENGLISH1.pdf, Erişim Yılı: 2010, ss. 1-29).

Tablo 2: Krizin İhracata Etkisi

Ülke	2008	2009
ABD	1.4	-1.6
Euro Bölgesi	1.2	-2.0
Japonya	0.5	-2.6
Çin	9.7	6.7
Singapur	2.7	-5.0

Kaynak: http://www.bi.go.id/NR/rdonlyres/AE350D5E-BCB8-4AA4-BE29-9FB44C66B04B/15743/APBNPenyesuaian_2009_ENGLISH1.pdf Erişim Yılı: 2010)

Ekonomik durgunluk ve yükselen işsizlik öncelikle ihracata konu olan üretim malı talebini etkilemekte bunun da ihracatı, dolayısıyla ihracata konu olan malların üretimini azaltması kaçınılmaz olarak işgücü piyasasını etkilemektedir.

Yatırımların azalması da önemli bir faktördür. 2009’da yatırımların -5.9’a kadar daralacağı tahmin edilmektedir. Bu hem reel sektör hem de portföy yatırımları için geçerlidir. Yatırımlarda yaşanan azalma ortalama % 4 olup 800 milyar dolara isabet etmektedir. Ancak buna karşın kamu harcamalarında bir artıştan bahsedilebilir. Zira hükümetlerin ekonomik canlanmayı sağlamak

üzere yaptığı bu harcamaların yatırım ve tüketim üzerinde meydana getirdiği pozitif etki, krizden kaynaklanan küçülmeyi azaltabilecek potansiyele sahiptir.

([http://www.bi.go.id/NR/rdonlyres/AE350D5E-BCB8-4AA4-BE29-](http://www.bi.go.id/NR/rdonlyres/AE350D5E-BCB8-4AA4-BE29-9FB44C66B04B/15743/APBNPenyesuaian_2009_ENGLISH1.pdf)

9FB44C66B04B/15743/APBNPenyesuaian_2009_ENGLISH1.pdf, Erişim Yılı: 2010, s. 8).

3.3. Bütçe Açıkları ve Borçlar

İhracatın azalması ekonomik aktiviteleri, bu da vergi gelirlerini azaltmaktadır. İşletmeleri kurtarmak üzere devletlerin vergi ya da diğer teşvik araçlarını kullanması kamu harcamalarında artışa neden olmaktadır. Bundan fiyatlar etkilenmekte, özellikle gıda ve petrol ürünlerinin fiyatlarındaki dalgalanmalar kamu müdahalelerine yol açmaktadır. Bu durum mali dengesizliklere neden olmakta ve hükümet müdahaleleri normal zamanda olanın çok ötesine geçmektedir. Bunun amacı krize karşı önlem ve sosyal olarak hassas olan grupları korumaktır. Kamu harcamalarının gelirleri aşması ve ekonominin kısa vadeli olarak bu talebe cevap verememesi hem dış kaynaklara ulaşmayı zorlaştırmakta, hem de rezervleri aşağı çekmektedir. (CHHIBBER Jayati Ghosh and Thangavel Palanivel: 2009, s. 42)

Bu süreçte AB ülkelerinde de bütçe açıkları aşırı artış göstermiştir. Belçika, Çek Cumhuriyeti, Almanya, İtalya, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Slovenya ve Slovakya bu ülkeler arasındadır. Avrupa Birliği; İrlanda, İspanya, Fransa ve İngiltere için öngördüğü açıkları revize etmiştir. Krizden en fazla etkilenen ülke ise Yunanistan'dır. Avrupa Birliği bu ülkeye ilişkin öngörülerinde başarısız olmuştur. AB Maastricht Anlaşması ile bütçe açıklarının GSMH'ye oranını % 3 olarak belirlemiştir. Ancak yukarıdaki ülkeler kriz döneminde bu ilkeyi ihlal etmişlerdir. Bu yüzden Avrupa Birliği aşamalı olarak bu oranı esnetmiştir. Bu ülkelerden Belçika ve İtalya'nın 2012, Çek Cumhuriyeti, Almanya, İspanya, Fransa, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Slovenya ve Slovakya'nın 2013, İrlanda'nın 2014 ve İngiltere'nin 2014-15 yıllarında bütçe açıklarını % 3'e çekmeleri beklenmektedir

(http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.25535!menu/standard/file/111518.pdf, Erişim Yılı: 2010., ss. 3-4). Komisyon'un beklentisi ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

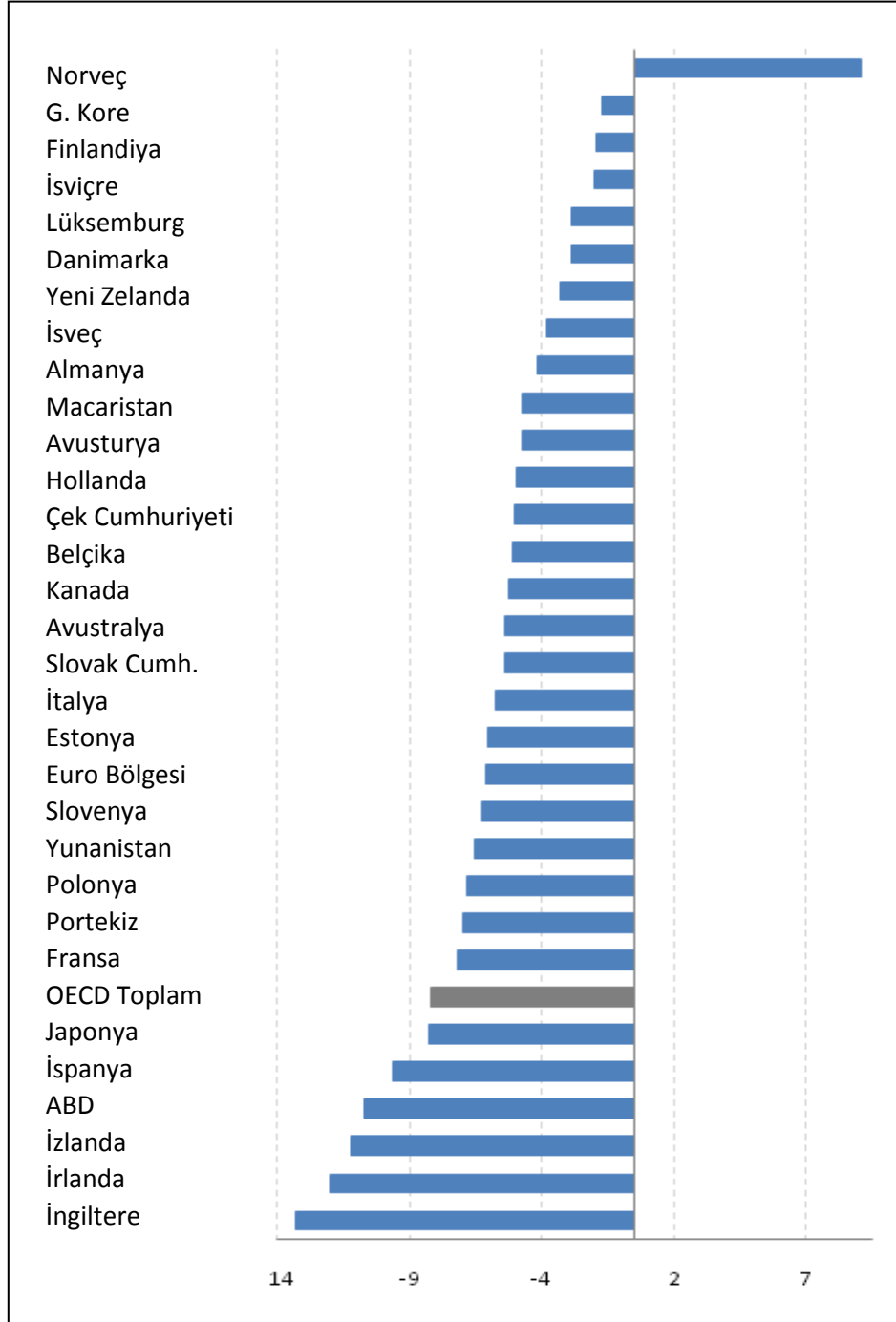
Komisyon Yunanistan hakkında tahmin yürütmekte zorlanmaktadır. Zira 2008 için % 4 açık tahminine karşın, açık % 7.75 oranında gerçekleşmiştir. Ayrıca Yunanistan'ın bazı verileri gizlediği de ortaya çıkmıştır. Komisyon İngiltere hakkında da gerçekçi tahmin yapamamaktadır. Çünkü hükümet 2009-2010 bütçe dönemi için açıkları % 13 gibi yüksek bir oranda bağlamıştır.

Tablo 3: AB Komisyonu'nun Üye Ülkelere Yönelik Beklentisi

Ülkeler	2009	2010	Ülkeler	2009	2010
Belçika	5.9	5.8	İtalya	5.3	5.3
Çek Cumhuriyeti	6.6	5.5	Hollanda	4.7	6.1
Almanya	3.4	5.0	Avusturya	4.3	5.5
İrlanda	12.5	14.7	Portekiz	8.0	8.0
Yunanistan	12.5	12	Slovakya	6.3	5.5
İspanya	11.2	8.1	Slovenya	6.0	7.0
Fransa	8.3	8.2	İngiltere**	13	13

Kaynak: http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.25535!menu/standard/file/111518.pdf deki bilgilerden derlenmiştir.

Şekil 1: AB Ülkelerinde Bütçe Açıkları

Kaynak: <http://dx.doi.org/10.1787/702113603061>

2009 yılı içerisinde OECD ülkelerinin mali dengesi ortalama olarak GSMH'nin -7.7 oranına inmiştir. Bu anlamda tek istisna Norveç'tir. Zira Norveç'in ciddi düzeyde petrol gelirleri vardır ve bu gelirlerini ileriki dönemler için muhafaza etmektedir. Mali kriz bütün ülkelerin gelirlerini

olumsuz yönde etkilemiştir. Buna rağmen ABD, İrlanda, İngiltere gibi üye ülkeler krizle mücadele amaçlı olarak ekonomiyi canlandırma paketleri açmışlardır. Bu da ilgili ülkelerin Bütçe açıklarını GSMH'nin % 10'larına tırmandırmıştır. Bu açık kriz öncesi dönemde mali yapısı problemlili olmayan Finlandiya Kore ve İsviçre gibi ülkelerde % -2'ler düzeyinde kalmıştır. Euro bölgesi bütçe açıklarını 2016 yılına kadar stabil hale getirmeyi planlamaktadır. Krizle birlikte bu bölgelerde de açıklar artmış, Almanya ve bu ülkelerden daha kötü durumda olan Fransa ve İtalya'nın içerisinde yer aldığı Euro Bölgesinin açık oranı % -5.5 düzeyindedir. (<http://dx.doi.org/10.1787/702113603061>. Erişim Yılı: 2010)

OECD'de borç yükü son yirmi yılda % 59'dan % 79'a yükselmiştir. Bu yükselişin önemli bir kısmı son birkaç yıla aittir. Bunun nedeni de ekonomik krizle mücadelede yürütülen canlanma paketleridir. Bu oran Japonya gibi ülkelerde resesyondan önce başlamıştır ve bu ülkenin borcu GSMH'nin % 175'ine tırmanmıştır. Yine bu dönemde Finlandiya, Fransa ve Almanya gibi ülkelerde kamu borcunun neredeyse ikiye katlandığı görülmektedir. Bu oran, Kore'de ise neredeyse dört kattır. Aynı periyotta Danimarka, Yeni Zelanda ve İrlanda'nın kamu borçlarında ise azalmalar yaşanmıştır (<http://dx.doi.org/10.1787/702088626343>, Erişim Yılı: 2010).

3.4. Gelişmekte Olan Ülkelerde Ekonomik Krizin Etkisi

Kriz gelişmekte olan ülkeleri de derinden etkilemiştir. Bu ülkelerden birçoğu IMF'den yardım talep etmişlerdir. (EVEN and FELDMAN: 2009, ss. 182.183). Bazı Asya ve Pasifik ülkelerindeki beklenti ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: Bazı Asya Ülkelerinde GSMH' deki Büyüme Oranları

Ülkeler-Bölgeler	2008	2009	2010	Ülkeler-Bölgeler	2008	2009	2010
Orta Asya	5.7	3.9	0.5	Güney Doğu Asya	4.1	0.1	4.2
Azerbaycan	13.2	8.0	3.0	Endonezya	6.1	4.3	5.0
Kazakistan	3.3	2.0	-1.0	Malezya	4.6	-3.1	4.4
Doğu Asya	6.5	3.6	4.4	Filipinler	3.8	1.6	3.5
Hong Kong,	2.4	-2.0	-4.0	Singapur	1.1	-5.0	3.5
Güney Kore	2.2	-3.0	-2.0	Tayland	2.2	-3.2	3.0
Tayvan	0.1	-4.0	-4.9	Vietnam	6.2	4.7	6.5
Güney Asya	6.3	4.8	5.6	Pasifik	5.2	2.8	2.7
Bangladeş	6.2	5.6	5.9	Fiji Adaları	1.2	-1.0	0.2
Pakistan	4.1	2.8	2.0	Papua Yeni Gine	7.2	4.5	3.5
Sri Lanka	6.0	4.0	6.0	Gelişmekte Olan Asya Ülkeleri	6.1	3.9	6.0
Dünya	1.9	-2.9	2.0	Doğu Asya ve Pasifik	8.0	5.0	7.8
Yüksek Gelirli Ülkeler	0.7	-4.2	1.3	Çin	9.0	8.7	8.5
-OECD Ülkeleri	0.6	-4.2	1.2	Endonezya	6.1	4.4	6.0
-Euro Bölgesi	0.6	-4.5	0.5	Tayland	2.7	-3.2	3.1
-Japonya	-0.7	-6.8	1.0	Avrupa ve Orta Asya	4.0	-4.7	3.3
-ABD	1.1	-3.0	1.8	Lat. Am. ve Karayipler	4.2	-2.2	3.3
OECD Dışı Ülkeler	2.4	-4.8	2.2	Ortadoğu ve Kzy. Afrika	6.0	3.1	4.6
Gelişmekte Olan Ülkeler	5.9	1.2	4.4	Güney Asya	6.1	4.6	7.8
Afrika	4.8	1.0	5.2	Hindistan	6.7	6.1	8.5

Kaynak: World Bank , http://siteresources.worldbank.org/INTLAOPRD/Resources/293582-1096519010070/LEM_No_13_June2009.pdf, Erişim Yılı: 2010 ve A.D.B. (2009), <http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2009/update/ado2009-update.pdf>, Erişim Yılı: 2010.

Tabloda izlendiği üzere Asya ülkeleri krizden büyük yaralar almamış gözükmektedir. 2008’de genelde büyümeler yaşanırken, 2009 yılı içerisinde Hong-Kong, Güney Kore, Tayvan, Tayland gibi ülkelerde küçülmeler olmuştur. 2010 yılına ilişkin beklentiler ise bu ülkelerin tamamı için büyüme yönündedir.

Krizde büyüme performansını devam ettirenler de vardır. Bunların en dikkat çekicisi şüphesiz Çin’dir. Zira dünyanın ikinci büyük ekonomisi, krize rağmen 2009’da 8.7 gibi yüksek bir büyüme hızını yakalamıştır. Ancak Çin de bu dönem içerisinde genişletici maliye politikası uygulaması yapmış bu çerçevede 4 trilyon Yuan (586 milyar dolar) canlanma paketini uygulamaya koymuştur.

(A.D.B. (2009), <http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2009/update/ado2009-update.pdf>, Erişim Yılı: 2010. s. 125).

Benzer bir durum Hindistan için de söz konusudur. Krize rağmen 2008’de % 6.7 büyüyen Hindistan bir önceki yıl (2007’de) % 9 büyüme gerçekleştirmişti. Burada da hükümet özellikle tüketimi artıracak genişletici maliye politikaları izlemiş ve bir önceki yıla göre % 20.2 artış sağlamıştır. 31 Mart’ta sona eren mali yıla göre Hindistan 2009’un ilk çeyreğinde % 6.1 büyüme elde etmiştir.²

(A.D.B. (2009), <http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2009/update/ado2009-update.pdf>, Erişim Yılı: 2010. s. 129).

Endonezya’da ise büyüme oranı % 4.4’tür. Bunun dışında bazı küçük ekonomilerde de ciddi büyümeler yaşanmıştır. Bunlar arasında Macau % 15, Azerbaycan % 13.2, Angola % 11.6 oranında büyüme kaydetmiştir. Buna karşın pek çok sanayi ülkesi ve gelişmekte olan ülkede büyüme hızı yavaşlamış ve hatta ciddi küçülmeler yaşanmıştır. Bu durum, İkinci Dünya

² Çin ve Hindistan diğer ülkelerden daha hızlı büyüyorlar, çünkü, bu ülkelerin tasarruf oranları çok yüksek düzeyde gerçekleşiyor. Çin’de gelirlerin yüzde 56,6’sı, Hindistan’da ise yüzde 38,2’si tasarruf ediliyor. Böyle yüksek oranda tasarrufların yatırıma dönüşmesi büyüme hızının yüksek olmasını sağlıyor. Peki, niçin Çin ve Hindistan’da yaşayanlar çok fazla tasarruf ediyorlar? Çünkü bu iki ülkede de sosyal güvenlik sistemi yok. İnsanlar geleceklelerini garanti altına almak için gelirlerinin büyük bir kısmını tüketmeyip, tasarruf ediyorlar. Çin’de tasarrufların yüksek olmasını sağlayan diğer bir unsur ise tek çocuk politikası. Çin’de birden fazla çocuk yapmak yasak olduğu için, aileler, yaşlandıklarında tek çocuğun kendilerine bakamayacağını düşündüklerinden tasarruflarını arttırıyorlar.

Çin ve Hindistan arasındaki farklılığa gelince... Çin, ürettiklerinin yaklaşık yüzde 40’ını ülke içinde tüketip kalanını ihraç ediyor. Hindistan ise ürettiklerinin yüzde 88’ini ülke içinde tüketip yüzde 12’sini ihraç ediyor. Ama iki ülke de hızlı büyüyor. Her gelişmekte olan ülkenin farklı büyüme dinamikleri var. (Süleyman Yaşar Taraf Gazetesi, “Çin ve Hindistan Niye Hızlı büyüyor ? 10.03.2010”

Savaşı'ndan sonra tek yılda yaşanan en büyük düşüştür. Belli başlı ülkelerde GSMH'de büyük kayıplar yaşanmıştır.

2009 yılı sonu itibariyle gelişmekte olan ülkelerin gelir kaybının 750 milyar dolara ulaşacağı beklenmektedir. Bunun sonucu ise muhtemelen işsizliğin ve fakirliğin artması şeklinde olacaktır (O.D.I (2009), <http://www.odi.org.uk/resources/download/3413.pdf>. Erişim Yılı: 2010, s. 1).

2008'de başlayan ekonomik kriz, gıda, petrol ve finans krizine neden olmuştur. Finansal krizin 2008'in ikinci yarısında başlamasından önce, gıda ve petrol fiyatlarının yükselmesi 2008'in ilk yarısında enflasyona neden olmuştur. Bu durum, dünyanın ekonomik büyümede yavaşlayacağı ve yıl sonunda dünya ekonomisinin % -3.2 ve 2009'da % -2.9 küçüleceği beklentisini doğurmuştur. Bu oran gelişmekte olan ülkelerde 2008'de -6.1 ve 2009'da -1.6 olması beklenmektedir

(UNESCO (2009), http://www.uis.unesco.org/template/pdf/EducGeneral/Financial_Crisis.pdf), Erişim Yılı: 2009, s. 6).

2009 yılı içerisinde ekonomik krizden bazı ülkeler küçülme yönünde çok ciddi etkilenmişken diğer bazıları ise büyümede düşüşler yaşamışlardır. Yapılan araştırmalarda küçülmenin düşük gelirlili ülkelerde daha belirgin olduğunu göstermektedir. Nitekim gelişmekte olan ülkelerde 2009'da ortalama büyüme sıfıra yakınken³ Afrika ülkelerinde küçülme ortalama % 1'ler seviyesinde, dünya ortalaması ise büyük ekonomilerin de etkisiyle Temmuz 2009 itibariyle % 2.5 civarındadır (O.D.I., (2009), <http://www.odi.org.uk/resources/download/2822.pdf>. Erişim: 17 Mart 2009. s. 2).

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini etkileyen önemli faktörlerden birisi de ekonominin genişleme dönemlerinde bu ülkeler gelen ancak krizle birlikte bu ülkelerden hızla uzaklaşan gerek portföy gerekse de doğrudan yabancı yatırımlardır.

Gelirlerin azalması hükümetleri mali dengeyi sağlama ile (krizle mücadele için) genişleyici maliye politikası uygulama noktasında ikilemde bırakmıştır. Bu durumda bazıları tasarruf yaparak mücadele ederken, pek çoğu krizle mücadele amaçlı olarak kamu harcamalarını artırmak ya da borç almak noktasında genişletici maliye politikalarının yürütülmesini tercih etmiştir. Bunun doğal sonucu borçların (ve bütçe açıklarının) artmasıdır (UNESCO (2009), http://www.uis.unesco.org/template/pdf/EducGeneral/Financial_Crisis.pdf, Erişim Yılı: 2009, ss. 6-7).

³ Bunun nedeni Çin, Hindistan, Endonezya ve bazı küçük ekonomili ülkelerdeki yüksek büyüme hızıdır. Zira bu ülkelerdeki yüksek büyüme hızı diğer gelişmekte olan ülkelerde meydana gelen küçülmeleri telafi etmektedir.

Kriz beklenenden daha derin bir etki bırakmıştır. Krizden çıkıştaki belirsizlik devam etmekle birlikte çıkışın aşama aşama olacağı beklenmektedir. Birleşmiş Milletler dünya üretiminin 2009'da % 2.6 düşeceğini tahmin etmektedir. Bu düşüş II. Dünya Savaşı'ndan sonraki en keskin düşüştür. Bu durum dünya üzerinde milyonlarca kişinin işini, gelirini, tasarrufunu, evini ve hayatta kalma yeteneğini kaybedeceği anlamına gelir (BHUIYAN: 2009, s. 1).

4. Ekonomik Krizin Devlet Gelirleri Üzerindeki Etkisi

Şüphesiz finansal kriz vergi gelirleri üzerinde etkide bulunmaktadır. Yukarıda daha çok, finansal krizin vergi gelirlerini etkilemesi muhtemel makro ekonomik sonuçları üzerinde durulmuştur. Zira krizle birlikte meydana gelen ekonomik büyüklüklerdeki azalmalar vergi tabanı, mükelleflerin vergiye karşı davranışları ve tüketim alışkanlıkları üzerinde etkide bulunmaktadır. Öte yandan devletler, kimi zaman vergi gelirlerini artırmak, kimi zaman da azaltmak yönünde politika izleyerek krizle mücadele etmektedirler. Bu politikalar da vergi bileşenleri üzerinde etkide bulunmaktadır. Aşağıda önce bu etkenler üzerinde durulmuş, daha sonra ülkelerin vergi gelirleri ve bunların GSMH içerisindeki bileşimleri dikkate alınarak krizle birlikte ortaya çıkan sonuçlar irdelenmiştir.

4.1. Finansal Kriz ve Vergilendirme

Ülkelerin ekonomik kriz karşısında politikaları birbirinden farklılık arz etmektedir. Bir kısmı talebi canlandırmak üzere vergi kesintilerine giderken diğer bazıları yüksek borçları ve vergi gelirlerindeki düşüklük nedeniyle bu politikayı tercih etmemektedir. Kamu harcamalarını artırma yoluna gidenler de mevcuttur. Ülkelerin çoğu vergilerde azaltma ve kamu harcamalarında artışı tercih etmektedir. Bundan amaç uzun dönemde büyümeye katkıda bulunmaktır. Zira kısa dönemde tüketimi canlandıran bu kesintilerin, uzun dönemde üretim artışına yol açması beklenmektedir (OECD (2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/38/39/43125523.pdf>. ss. 1-130. Erişim: Yılı: 2010, s. 66).

Ekonomide resesyon yaşandığında ek gelire ihtiyaç duyulur. Zira kriz öncesi vergi uygulamalarının devam ettirilmesi mümkün gözükmemektedir. Krizler hükümetlere vergi politikalarını uzun dönemde özellikle yatırım ve verimlilik alanında büyümeyi sağlayacak şekilde değişiklik yapma imkanı da verir

(OECD (2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/38/39/43125523.pdf>. ss. 1-130. Erişim: Yılı: 2010, s. 68).

Kriz mükelleflerin vergiye karşı davranışlarını da etkilemektedir. Zira kriz zamanlarında mükellefler istemedikleri halde bazen vergilerini zamanında ödeyememektedir. Bu dönemlerde kamu hizmetlerinin azalması memnuniyet üzerinde, dolayısıyla vergiye karşı davranış üzerinde olumsuz etkiler meydana getirebilmektedir.

Kriz dönemlerinde kişiler beklemeyi ve bir ekonomik aktivitede bulunmamayı tercih edebilmektedir. Beklemenin nedeni belirsiz olan ortamın netleşmesi ve tasarruf saiki iken, ekonomik aktivitenin azalması risk unsuruyla ilgilidir. Bu yüzden bu dönemlerde yatırımların azalması gelir ve kurumlar vergisinin azalmasına yol açarken, tasarrufların bekletilmesi tüketim vergileri üzerinde olumsuz etkide bulunur. Bu ise zaten durgun olan ekonominin daha da yavaşlaması, hatta küçülmesi eğilimini beraberinde getirir. Bu durumun, belirsizliğinin ortadan kalkmasına kadar devam edeceği düşünülür.

Bankaların da bu dönemde kredi verme noktasındaki davranışlarının isteksizlik ya da yüksek faizli krediler şeklinde yansıdığı görülür. Zira pek çoğu ticari gayelerle hareket ettiğinden kriz dönemlerinde uzun vadeli politikalar ortaya koyamamakta, daha garanti olan devlet tahvillerine yönelmektedirler. Reel sektörü fonlaması gereken bankalar devlet tahvillerine yönelerek, hem karlılıklarını artırır, hem de nisbi olarak düşük vergili olan devlet tahvilleri vasıtasıyla vergilerin hem doğrudan, hem de dolaylı olarak azalması üzerinde etkide bulunurlar.

Dövizde meydana gelen dalgalanmalar ve tasarruf eğilimindeki artış nedeniyle krizin dünya ticaretinde meydana getirdiği olumsuzluk, dış ticaret üzerinden alınan vergiler üzerinde azaltıcı bir etki meydana getirmektedir. Nitekim krizin etkilerinin en derin noktada hissedildiği 2008 yılı içerisinde dünya ticareti yaklaşık olarak % 25 düşerek, tek bir yıl içerisinde II. Dünya Savaşı'ndan sonraki en keskin daralmaya neden olmuştur. Bu dönemlerde yürürlüğe konan genişletici maliye politikaları uygulamaları ise, bütçe açıklarının ve borçlanmanın artışına neden olmaktadır (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> World Economy, Erişim Yılı: 2010)..

Krizin işsizliğe yol açması, sosyal ve politik olarak önemli bir faktör olmasının yanında, vergi gelirleri üzerinde de azaltıcı etkiler meydana getirmektedir. İşsizlik dolayısıyla alınamayan vergi ve diğer sosyal güvenlik ödemeler ile, işsizlerin ve diğer tüketicilerin taleplerinde ortaya çıkan azalmalar, vergi gelirleri üzerinde olumsuz etki meydana getirmektedir. Buna karşın, işsizlik ödeneğinin uygulandığı ülkelerde bu fondan işsizlik maaşı alanların sayısı artmakta, bu da bütçeleri zorlamaktadır.

Konuya bir başka açıdan da yaklaşabiliriz; kriz dönemlerinde fiyatların düşmesi elinde daha önceden tasarrufu bulunan kişilerin bu tasarruflarını değerlendirmelerine de imkan verir. Zira fiyatların en alt noktaya geldiği düşünülen noktada bu kişilerin tasarruflarını yatırıma yönlendirme eğilimleri de artar. Bunun ekonomik canlanma yanında vergi gelirlerinin artışında ya da en azından daha fazla azalmaması üzerinde olumlu etkide bulunmaktadır.

4.2. Finansal Kriz ve Azalan Vergi Gelirleri

2007 ortasından itibaren ekonomik durumda dış faktörlerin etkisiyle önceden tahmin edilemeyen endişe verici belirsizlikler ortaya çıkmıştır. Finans piyasalarının çökmesi reel sektörü etkilemiş ve birçok işletme ya iflas etmiş veya üretim kapasitesi zarar görmüştür. Bunun bir sonucu olarak kaçınılmaz bir şekilde işsizlik artmıştır. Bu durum gelişmekte olan piyasalarda derin ekonomik kriz ve yıkımlara neden olmuştur. Bu piyasalardan bir kısmı ekonomik çöküşünü önlemek üzere uluslararası kurumlardan likidite talebinde bulunmuştur

(http://www.bi.go.id/NR/rdonlyres/AE350D5E-BCB8-4AA4-BE29-9FB44C66B04B/15743/APBNPenyesuaian_2009_ENGLISH1.pdf s.4).

Krizin devam etmesi uluslararası piyasaları çıkmaza sürüklemiş ve ekonomik aktivitelerin azalması beraberinde dünya ticaretinde küçülmelere neden olmuştur. Bu küçülme 2007 ortasından itibaren başlamıştır. Dünya ticareti 2009'da kötüye gidişini sürdürmüş ve IMF Ocak 2008'de (6.9) olarak tahmin ettiği büyüme oranını Kasım 2008'de (2.1) ve Ocak 2009'da (-2.8) olarak iki kez revize etmiştir (http://www.bi.go.id/NR/rdonlyres/AE350D5E-BCB8-4AA4-BE29-9FB44C66B04B/15743/APBNPenyesuaian_2009_ENGLISH1.pdf s. 4).

İlk aşamada olmasa bile global finansal kriz, vergi gelirleri üzerinde ve buna bağlı olarak hükümetlerin politikaları üzerinde etki edecektir. Zira süreç içerisinde gelir durumunda ve ekonomik aktivitelerde azalmalar yaşanacaktır. Bu da kaçınılmaz olarak vergi gelirleri üzerinde azaltıcı bir etki oluşturacaktır (ARYEETAY: 2009, s. 16). Eğer kriz ülke içi (yerli) ve dış ticareti birlikte etkilerse, bundan kamu sektörünün kapasitesi de etkilenir. Ülkeler bununla mücadele için yeni vergiler ihdas etme, gümrük tarifelerini yeniden düzenleme, vergi idaresinin güçlendirilmesi, teşvik edici vergisel düzenlemelere gitme, vergi indirimleri ve sübvansiyonlar gibi mali sektörde reform niteliğinde düzenlemeler yaparlar (ARYEETAY: 2009, s. 1).

Vergi gelirlerinin GSMH'ye oranının düşmesi birbiriyle ilgili olan bazı nedenlere dayanmaktadır. Özellikle üç faktör öne çıkmaktadır. Bunlardan birisi bazı vergilerin tabanının

GSMH'den daha hızlı bir daralma içerisinde olmasıdır. Özellikle kazanç, sermaye gelirleri, özel tüketim vergileri, ithalat üzerinden alınan vergiler, kriz dönemlerinde daha hızlı düşüş eğilimindedir.

Diğer bir faktör, mal ve emtia fiyatlarındaki düşüşün satış vergilerinin azalmasına yol açmasıdır. Kriz kişilerin gelirlerini etkilemesi nedeniyle vergi gelirleri azalma eğilimindedir (IMF (2009), <http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2009/spn0917.pdf>. Erişim Yılı: 2010, s. 4). Geleneksel olarak gelir üzerinden alınan vergiler ekonomik krizlere daha duyarlıdır. Ekonomik büyüme dönemlerinde hızlı bir yükselme gösterirken, durgunluk dönemlerinde aynı hızla düşüş gösterirler. Ancak tüketim vergileri daha az dalgalanma gösterir. Dolayısıyla ekonomik büyüme evresinde daha az yükselirken, kriz dönemlerinde belirgin bir düşüş göstermez. Servet vergileri ise daha istikrarlıdır (SMITH: 2009, s. 3).

Kriz dönemleri kişilerin ve işletmelerin vergiye uyumu üzerinde de etkide bulunmaktadır. Bu dönemde vergiye tabi işlemlere angaje olmakta vergi makamları kayıtsız kalmakta, beyannamelerin yasal süreler içerisinde teslimi mümkün olmamakta, vergi yükümlüleri gelirlerini bildirmemekte ve haksız vergi iadesi talebinde bulunmakta, mevcut vergi borçlarını eksik ödemektedirler. Bu durum vergiden kaçınmaya da neden olmaktadır. Zira mükellefler yasal yolları kullanarak daha az vergi ödemeyi amaçlarlar. Ama bu, yasanın amacıyla çoğu zaman ters düşmektedir. Bu durum vergi boşluğuna (tax gap) yol açmaktadır. Bu açığı azaltmak iyi ve kötü ekonomik dönemlerde vergi yönetimleri için vazgeçilmez bir görevdir. Ekonomik krizler mükelleflerin davranışları üzerinde negatif etki yapar. Mükellefler yasal davranışları terk edip kayıt dışına kayma eğilimi gösterirler. Yani vergiye uyum azalır (IMF (2009), <http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2009/spn0917.pdf>. Erişim Yılı: 2010, s. 5).

Global krizle birlikte ekonomik aktiviteler azalması kamu gelirlerini de etkiledi. Bu durumdan bütün ülkeler negatif etkilenirken, krizin etkisi, her bir ülke açısından ekonomik yapıları, ekonominin dışa açıklık derecesi, kriz öncesi finansal yapı, bulunduğu coğrafi ve ekonomik yapıya bağlı olarak bu etkiler ülkeler itibariyle farklı etkiler bırakmıştır. Bazıları krizden derin etkilenirken, diğer bazıları dış şokları daha hafif atlattır. Bütün ülkeler olmasa da pek çok ülke vergi gelirlerindeki düşüşü yaşamıştır.

Uluslararası ticaretin ve mal ve emtia fiyatlarının düşmesinin kamu gelirleri üzerinde geniş bir etki meydana getirdiği gözlemlenmektedir. Dünya Bankası verilerine göre, Eylül 2008 ile Mart 2009 arasında ticari mallar dolar bazında % 30 düşmüştür. Aynı dönemde imalat ürünlerindeki düşüş % 33 olarak yansımıştır. Uluslararası ticaretin azalması ithalat üzerinden alınan vergileri

de olumsuz etkilemiştir. Zira, uluslararası fiyatların düşmesine rağmen, iç talebin azalması ve nakit sıkışıklığı ithalatı azaltmıştır

UNESCO (2009), http://www.uis.unesco.org/template/pdf/EducGeneral/Financial_Crisis.pdf), Erişim Yılı: 2009, ss. 6-7).

Kriz nedeniyle bütçeler ve vergi sistemleri baskı altında kalmaya devam etmektedir. Küreselleşme ve ekonomik entegrasyonlardaki artış dünyaya önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu yüzden ülkelerin ekonomik dengesizlik ve vergi gelirlerinin erozyona uğraması hususunda daha hassas olmaları beklenebilir (CHRENKO: 2009, s. 1).

Maliye politikası hem vergi indirimlerini hem de kamu harcamalarında genişlemeyi ifade eder. Bu politikanın krizden çıkışta önemli etkileri vardır. Zira talebin artırılması, tüketimin ve yatırımların genişletilmesi, ve buna bağlı olarak ekonomik büyümeyi sağlaması bakımından kriz dönemlerinin vazgeçilmezidir. Bu politika talebin canlandırılması yanında gelir dağılımının düzelmesi üzerinde de etkide bulunur (NASUTION: 2009, s. 10).

Global krizin kamu harcamaları üzerinde meydana getirdiği baskı bu harcamaların GSYH'ye oranını artırmış, bunun sonucu olarak pek çok ülkede özellikle 2008-09 döneminde vergi gelirlerinde belirgin azalmalar yaşanmıştır. Örneğin AB'nin en yüksek gelirli ülkelerinden birisi olan ve krizden ciddi düzeyde etkilenen İrlanda'da temel üç verginin (gelir vergisi, katma değer vergisi ve ÖTV) oranı 2006'daki %30 seviyesinden 2007'de % 27'ye ve 2008'de % 20'ye inmiş bulunmaktadır. Yine İrlanda'da 2008 içerisinde vergi gelirlerinde yaklaşık olarak % 14 düşüş yaşanmıştır. Öte yandan bu ülkede aynı dönemde kamu harcamaları da yükselmiştir. Buradaki oran ise hem 2007 hem de 2008'de % 11 olarak gerçekleşmiştir. (HONOHAN: 2009, ss. 3-4)

5. Değerlendirme ve Sonuç

Çalışmaya ilişkin değerlendirme aşağıda yer alan tablo yardımıyla yapılmıştır. Tabloda üye ülkelerin vergi gelirleri ile vergi gelirlerinin GSHH'ye etkisi gerek vergi gelirlerinde gerekse de GSMH'da meydana gelen azalmalar dikkate alınarak değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Tablo 5: Toplam Vergi Gelirlerinin GSMH'ye Oranı (2005-2008)

	<u>GSMH</u>	<u>Vergi/</u> <u>GSMH</u>	<u>GSMH</u>	<u>Vergi/</u> <u>GSMH</u>	<u>GSMH</u>	<u>Vergi/</u> <u>GSMH</u>	<u>GSMH</u>	<u>Vergi/</u> <u>GSMH</u>
Ülke/Yıl	<u>2005</u>	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2007</u>	<u>2008(2009)</u>	<u>2008</u>
Avustralya	696.834	30.8	742.899	30.6	795.702	30.8	812.5(819.9)	..
Avusturya	274.801	42.2	291.955	41.8	305.797	42.2	335.2(323.1)	42.8
Belçika	336.644	44.7	351.765	44.3	368.213	43.8	394.9(381.4)	44.2
Kanada	1.131.999	33.3	1.202.176	33.5	1.267.865	33.2	1.319(1.287.0)	32.1
ÇekCumh.	208.425	37.5	224.088	37.1	247.689	37.3	267.9(256.7)	36.5
Danimarka	179.888	50.8	191.290	49.6	198.337	48.6	206.5(197.7)	48.2
Finlandiya	160.971	44.0	170.210	43.4	186.808	43.0	196.3(181.4)	42.7
Fransa	1.869.386	43.9	1.953.371	44.0	2.071.781	43.4	2.1580(2.113)	43.0
Almanya	2.586.530	34.7	2.710.221	35.5	2.853.157	36.1	2.960(2.812.0)	36.4
Yunanistan	273.608	31.3	293.826	31.2	311.083	32.0	347.9(339.2)	31.3
Macaristan	170.992	37.3	180.474	37.1	188.681	39.5	199.0(186.3)	40.1
İzlanda	10.362	40.6	10.639	41.4	11.311	40.8	13.02(12.2)	36.0
İrlanda	160.448	30.3	175.315	31.6	193.371	30.8	191.3(177.0)	28.2
İtalya	1.649.437	40.8	1.739.784	42.3	1.840.069	43.4	1.8490(1.756)	43.1
Japonya	3.872.843	27.3	4.080.362	27.9	4.297.517	28.3	4.3920(4.141)	
Kore	1096.740	23.9	1.191.056	24.9	1.287.678	26.5	1.3540(1.343)	26.5
Lüksemburg	31.779	37.6	36.456	35.8	39.578	36.5	39.94(38.14)	38.2
Meksika	1.293.914	18.1	1.403.278	18.2	1.492.970	17.9	1.5860(1.473)	20.4
Hollanda	572.900	38.5	607.446	38.9	648.466	37.5	681.6(652.3)	
YeniZelanda	102.836	37.4	109.084	36.5	115.212	35.7	118.0(116.5)	34.4
Norveç	218.707	43.5	242.564	43.9	252.580	43.6	279.6(276.5)	42.0
Polonya	526.078	32.9	561.109	33.9	621.740	34.8	678.8(686.2)	
Portekiz	217.911	34.7	229.279	35.4	240.155	36.4	240.2(232.2)	36.4
SlovakCumh.	87.073	31.4	96.798	29.3	109.387	29.3	121.2(115.3)	29.3
İspanya	1.188.102	35.7	1.306.090	36.6	1.412.140	37.2	1.4190(1.368)	33.0
İsveç	291.651	49.4	311.736	49.0	336.511	48.3	349.3(333.2)	47.1
İsviçre	266.129	29.1	288.710	29.3	318.457	28.8	321.9(316.1)	29.4
Türkiye	781.243	24.2	873.672	24.5	938.741	23.7	914.7(859.8)	23.5
İngiltere	1.971.252	35.7	2.065.087	36.6	2.131.507	36.0	2.2620(2.165)	35.7
ABD	12.579.700	27.5	13.336.200	28.1	14.010.800	28.2	14.610(14.200)	26.8
AB-15	11.765.316	38.6	12.433.836	38.6	13.136.980	38.7		..
EuroAlanı	9.482.458	39.6	10.039.983	39.7	10.660.987	39.7		..
OECD-Avrupa	13.041.759	35.6	13.849.422	35.7	14.658.070	35.8		..
OECD- Toplam	34.809.198	26.3	36.976.951	26.6	39.093.317	26.5		..

Kaynak: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryName=251&QueryType=View&Lang=en#>
Not: 2008 ve 2009 GSMH büyüklükleri (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>) adresinden ayrı ayrı incelenmek suretiyle tabloya eklenmiştir)

Yukarıdaki tabloda OECD ülkelerinin vergi yükleri ve GSMH büyüklükleri gösterilmiştir. Genel olarak kriz dönemlerinden önce büyüme performansı devam etmiş, 2008'den itibaren büyümede

yavaşlamalar görülmüş ve Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu bazı ülkelerde küçülmeler olmuştur. Ancak esas etki 2009'da görülmüş olup bu dönemde neredeyse bütün ülkelerin GSMH'lerinde belirgin düşüşler yaşanmıştır. Ancak her iki azalma da vergilerde aslında hangi miktarda bir düşüş yaşandığını bize kesin olarak açıklamaz. Zira makro düzeyde vergi yükü toplanan vergilerin GSMH'ye oranını ifade eder. Ancak kriz döneminde meydana gelen üretim, tüketim ve dış ticarete meydana gelen azalmalar vergi yükünü de etkilemektedir. Bu yüzden genel olarak hem GSMH, hem de vergi yükündeki azalmalar vergi gelirlerinin düştüğünü gösterse de tek başına bizi tam doğru sonuca götürmez.

Öte andan kriz dönemlerinde ülkelerin vergi politikaları da değişmektedir. Bu dönemde üye ülkeler yeni ve ek vergi de ihdas etmiş olabilir. Bu uygulama da vergi yükleri üzerinde etki eder. Bir başka neden ülke enflasyonudur. Krizde her ne kadar enflasyon olumsuz etkilenmese de bu dönemde yaşanan enflasyon vergi gelirlerini nominal olarak artırmaktadır.

Tablonun değerlendirmesine gelince; öncelikle tabloda yer alan ülkelerin gerek Avrupa Birliği gerekse Amerika kıtasından ülkeleri temsil etmesi, gelişmiş ve gelişme aşamasındaki ülkelerin GSMH ve vergi yüklerinin incelenmesi, ayrıca OECD ve diğer sitelerde mevcut en son bilgileri temsil etmesi nedeniyle dünya genelini temsil ettiği varsayılabilir. Ayrıca Japonya ve Kore gibi büyük Asya ülkeleri de tabloda yer almaktadır. Burada özellikle Çin ve Afrika ülkelerinin temsil edilmiyor olması da ciddi bir eksiklik sayılmaz. Zira bu ülkelere ilişkin veriler çalışma içerisinde verilmiş ve gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.

Vergi yüklerine gelince, GSMH azalmalarının yanında vergi yüklerinin de azalması ve ayrıca enflasyonun varlığı, aslında vergilerde miktar olarak gözükenen daha fazla olduğunun işaretidir. Zira bu dönemlerde kimi ülkelerde yeni vergilerin konması ya da duruma göre vergi indirimi politikalarının izlenmesi bu sonuçların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Burada da 2008 yılına kadar vergi yüklerinin genel olarak az da olsa arttığı, ancak özellikle 2008 yılı vergi yüklerinde düşüşler yaşandığı gözükür. Bazı ülkelerde nisbeten yüksek olan vergi yükü düşüşlerinin diğer bazı ülkelerde çok az değiştiği ya da hiç değişmediği, bir kısım ülkelerde ise krize rağmen artışların yaşandığı görülür. Benzer bir sonucun 2009 vergi yükleri için de geçerli olduğu düşünülmektedir.

Vergi yüklerinde meydana gelen bu değişimlerin, GSMH'deki azalmalarla yorumlandığında daha anlamlı sonuçlar ortaya çıkar. Zira azalan GSMH'ye bağlı olarak toplam vergilerin oranı GSMH'ye göre artmış gibi gözükse de aslında pek çok ülkede rakamsal olarak azalışı temsil

etmektedir. Bu arada azalan gelirlerin marjinal faydasının arttığı gerçeği de dikkate alınırsa vergi yüklerinin bu anlamda da arttığını ifade etmek gerekir.

Kaynakça

- ARYEETAY Ernest, “The Global Financial Crisis and Domestic Resource Mobilization in Africa”, <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Generic-Documents/Domestic%20Resource%20Mobilization%20in%20the%20Post-Financial%20Crisis%20Era%E2%80%93Policy%20Implications-Prof%20Aryeetay.pdf> , Erişim: 23 Ocak 2010.
- A.D.B.-Asian Development Bank- (2009), Update Broadening openness for a resilient Asia Asian Development Bank, <http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2009/update/ado2009-update.pdf>. pp. 1-188. Erişim: 23 Ocak 2010.
- AYDIN Murat ve Mustafa ERDOĞDU; (2008) “Mali Krizlerde Vergi Politikası:1989 Sonrası Türkiye Deęerlendirmesi”, Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi, Yıl: 3-4, Sayı: 3-6, Haziran/Aralık, ss. 79-100.
- AYDOĐUŐ Osman (2009), “2008-09(?) “Küresel Krizi’nden Geęerken Türkiye Ekonomisi Üzerine Bazı Gözlem ve Değerlendirmeler” TİSK Akademi Cilt 4 Özel Sayı, ss. 26-50.
- BACKGROUND ECONOMIC AND FINANCIAL AFFAIRS COUNCIL, (2009) Wednesday 2 December in Brussel 27 November. http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.25535!menu/standard/file/111518.pdf, pp. 1-16. Erişim: 23 Ocak 2010.
- BHUIYAN Mosharraf H, (2009), “Breakout Session on Fiscal Policy Impact of Global Financial & Economic Crisis on Developing and Least Developed Countries: Suggested Response to the Crisis”, Strengthening the Response to the Global Financial Crisis in Asia-Pacific: The Role of Monetary, Fiscal and External Debt Policies United Nations Economic and Social Commission For Asian and the Pasific and Bangladesh Bank, 27-30 July Dhaka, Bangladesh, pp. 1-7. http://www.unescap.org/pdd/calendar/strengthening_responses/papers/Bangladesh_Bhuiyan.pdf. Erişim: 22 Ocak 2010.
- CHHIBBER Ajay, Jayati Ghosh and Thangavel Palanivel (2009), “The Global Financial Crisis and the Asia-Pacific region A Synthesis Study Incorporating Evidence from Country Case

- Studies,” UNDP Regional Centre for Asia and the Pacific, pp. 1-123. Erişim: 11 Ocak 2010.
- CHRENKO Peter (2009), Tax Forum, Brussels
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/conferences/taxforum2009/speech_Chrenko.pdf, pp. 1-4. Erişim: 23 Ocak 2010.
- EVEN Samuel and Nizan FELDMAN, (2009), “Implications of the Global Economic Crisis” Shlomo Brom and Anat Kurz, (Ed). Strategic Survey for Israel, pp. 181-200.
[http://www.inss.org.il/upload/\(FILE\)1248344183.pdf](http://www.inss.org.il/upload/(FILE)1248344183.pdf) 27-01-2010. Erişim: 23 Ocak 2010.
- HONOHAN Patrick (2009), “What Went Wrong In Ireland ?” Trinity College Dublin, May
<http://www.tcd.ie/Economics/staff/phonohan/What%20went%20wrong.pdf>. pp. 1-11, Erişim: 12 Mart 2009.
- <http://dx.doi.org/10.1787/702088626343>. Erişim: 9 Ocak 2010.
- <http://dx.doi.org/10.1787/702113603061>. Erişim: 23 Şubat 2010.
- <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryName=251&QueryType=View&Lang=en#>. Erişim: 7 Ocak 2010.
- <http://www.odi.org.uk/resources/download/2822.pdf> . Erişim: 22 Ocak 2010.
- <http://www.odi.org.uk/resources/download/3413.pdf>. Erişim: 30 Ocak 2010.
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> Erişim: 23 Ocak 2010.
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html>. Erişim: 23 Ocak 2010.
- IMF (2009), “Fiscal Affairs Department Collecting Taxes During an Economic Crisis: Challenges and Policy Options” July. pp. 1-37.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2009/spn0917.pdf>. Erişim: 23 Şubat 2010.
- NASUTION Anwar (2009), The Global Financial Crisis and its impact on the Asia-Pacific region <http://www.bpk.go.id/web/files/2009/06/the-global-financial-crisis-and-its-impact-on-the-asia-pacific-region.pdf>. Erişim: 21 Şubat 2010.
- OECD ANNUAL REPORT (2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/38/39/43125523.pdf>. pp. 1-130. Erişim: 13 Ocak 2010.

- OECD Main Economic Indicators- <http://www.oecd.org/dataoecd/24/21/42312989.html>. Erişim: 5 Mart 2010.
- O.D.I.-Overseas Development Institute- (2009), “The Global Financial Crisis and Developing Countries Synthesis of the Findings of 10 Country Case Studies” June, pp. 1-47. <http://www.odi.org.uk/resources/download/3413.pdf>. Erişim: 12 Mart 2010.
- O.D.I.- Overseas Development Institute, (2009) The global financial crisis and developing countries: taking stock, taking action, Briefing Paper, September, pp. 1-4. <http://www.odi.org.uk/resources/download/2822.pdf>. Erişim: 17 Mart 2009.
- SMITH, Karl W. (2009) “The Effect of the Global Economic Crisis on State and Local Tax Revenues,” UNC School of Government Economics Bulletin Number 3 AUGUST. <http://www.sog.unc.edu/pubs/electronicversions/pdfs/eb3.pdf>, pp. 1-7, Erişim: 15 Mart 2010.
- The 2009 Revised Budget Fiscal Stimulus Programme: Mitigating The Impact From The Global Crisis, http://www.bi.go.id/NR/rdonlyres/AE350D5E-BCB8-4AA4-BE29-9FB44C66B04B/15743/APBNPenyesuaian_2009_ENGLISH1.pdf. Erişim: 13 Ocak 2010.
- The World Bank Office (2009), Impact of the Global Financial Crisis and Recent Economic Developments in Lao PDR, Lao PDR Economic Monitor, JUNE, pp. 1-16. http://siteresources.worldbank.org/INTLAOPRD/Resources/293582-1096519010070/LEM_No_13_June2009.pdf. Erişim: 23 Ocak 2010.
- UNESCO Institute for Statistics (2009), “Early Impact Assessment of the Global Financial Crisis On Education Financing: Country Case Studies” http://www.uis.unesco.org/template/pdf/EducGeneral/Financial_Crisis.pdf), pp. 1-26. Erişim: 23 Aralık 2009.